

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, (ΠΜΣ)
«Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς
Ασφάλειας»

Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟ, (ΕΑΡΙΝΟ)

Γνωστικό Αντικείμενο: Γεωπολιτική, Γεωστρατηγική και Διπλωματία της Ενέργειας (με σεμιναριακές εφαρμογές στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, Ασία και Αρκτική)

Υπεύθυνος Καθηγητής: Ιωάννης Θ. Μάζης, ΤΤΣΑΣ, ΕΚΠΑ

Συνεργάτες διδάσκοντες (διαλέκτες):

- 1) Δρ Κυριακός Πατραγάς-Νικολάου, Ανώτερος Ερευνητής Εταίρος, Διευθύνων του Τομέος Ισλαμικού Δικαίου και Θεσμών, Ε.ΓΕ.Μ.Α.Τ
- 2) Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος (M.Phil., M.A.), Ερευνητής Εταίρος Ε.ΓΕ.Μ.Α.Τ
- 3) 2) Υπ. Διδ. Μιχάλης Σαρλής (M.Sc., M.A.), Ερευνητής Εταίρος Ε.ΓΕ.Μ.Α.Τ

SYLLABUS

Σκοπό του μαθήματος αποτελεί ο στοχευόμενος εντοπισμός γεωπολιτικών συστημάτων και συμπλόκων, η περιγραφή, ανάδειξη και ανάλυση τους, με μεθοδολογική βάση αυτήν της Σύγχρονης Συστημικής Γεωπολιτικής Αναλύσεως. Επίσης, σκοπό αποτελεί η κατανόηση της λειτουργίας τους στο πλαίσιο του Δρώντος Υπερσυστήματος και η επιρροή που δέχονται και ασκούν σε αυτό, μέσω των Διεθνών Πόλων ισχύος του.

Στο περιεχόμενο του μαθήματος εξετάζονται διεξοδικώς το Γεωπολιτικό Σύμπλοκο της Μέσης Ανατολής και το Ισλαμιστικό Κίνημα σε αυτό, το εν εξελίξει γεωπολιτικό σύμπλοκο Ελλάδος-Κύπρου-Αιγύπτου, ενώ αναδεικνύονται, μεταξύ άλλων, οι πλανητικές επιπτώσεις των Γεω-κλιματικών μεταβολών στο Γεωπολιτικό Σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου/Ζώνης. Επίσης, εξετάζονται ο Γεωπολιτικός Παράγων της Ενέργειας στην Κεντρική Ασία, καθώς και αυτός του Σιιτικού Άξονα (Ιράν-Συρία-Χεζμπολά). Τέλος, αναλύεται το Ισραηλο-Παλαιστινιακό Ζήτημα, ως καταλύτης ανακατανομής ισχύος στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο, σύμφωνα με τις πρόσφατες εξελίξεις, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε επίπεδο Υπερσυστήματος.

Η ανάπτυξη του περιεχόμενου του μαθήματος αφορά πέντε (5), βασικές σεμιναριακές εφαρμογές στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, Ανατολική Μεσόγειο, Κεντρική Ασία και Αρκτική, διδασκόμενες σε 12 Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), σε δώδεκα, (12) 3ωρα, [+1 ώρα για την διανομή θεμάτων τελικών εργασιών για τους σπουδαστές].

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις)

1. Γεωπολιτική πραγματικότητα στη σύγχρονη Μέση Ανατολή: Γενικές γεωγραφικές και ανθρωπογεωγραφικές προσεγγίσεις του Μεσανατολικού Γεωπολιτικού Συμπλόκου, (3 ώρες). [Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης]

2. Γεωπολιτική Ανάλυση του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή, [Α' Μέρος], (3 ώρες). [Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης Δρ Κυριακός Πατραγάς-Νικολάου]

Βιβλιογραφία/Υλικό Μαθήματος:

- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος*, 2012
- Μάζης, Ιωάννης., *Μυστικιστικά Ισλαμικά Τάγματα. Ο Μικρασιατικός Χώρος*, 2013
- Μάζης, Ιωάννης., *Νταβούτογλου και Γεωπολιτική*, Ηρόδοτος, 2011
- Mazis, Ioannis, *Concertationes Academicae Geopoliticae*, Papazissis, 2015
- Πατραγάς-Νικολάου, Κυριακός, *Ο Ισλαμικός Ιερός Πόλεμος κατά το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Λειμών 2015
- Πατραγάς-Νικολάου, Κυριακός, *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνησις*, Ηρόδοτος, 2013

3. Γεωπολιτική Ανάλυση του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή, [Β' Μέρος], (3 ώρες). [Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης Δρ Κυριακός Πατραγάς-Νικολάου]

Βιβλιογραφία/Υλικό Μαθήματος:

- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωπολιτική Πραγματικότητα στο Δίπολο Ελλάδος-Κύπρου*, Παπαζήσης, 2015
- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος*, 2012
- Μάζης, Ιωάννης., *Μυστικιστικά Ισλαμικά Τάγματα. Ο Μικρασιατικός Χώρος*, 2013
- Μάζης, Ιωάννης., *Νταβούτογλου και Γεωπολιτική*, Ηρόδοτος, 2011
- Mazis, Ioannis, *Concertationes Academicae Geopoliticae*, Papazissis, 2015
- Πατραγάς-Νικολάου, Κυριακός, *Ο Ισλαμικός Ιερός Πόλεμος κατά το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Λειμών 2015
- Πατραγάς-Νικολάου, Κυριακός, *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνησις*, Ηρόδοτος, 2013

4. Γεωπολιτική Πραγματικότητα στο Σύμπλοκο Ελλάδος-Κύπρου-Ισραήλ-Αιγύπτου, (3 ώρες). [Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης Δρ Κυριακός Πατραγάς-Νικολάου]

Βιβλιογραφία/Υλικό Μαθήματος:

- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωπολιτική Πραγματικότητα στο Δίπολο Ελλάδος-Κύπρου*, Παπαζήσης, 2015
- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος*, 2012
- Μάζης, Ιωάννης., *Μυστικιστικά Ισλαμικά Τάγματα. Ο Μικρασιατικός Χώρος*, 2013

- Μάζης, Ιωάννης, *Νταβούτογλου και Γεωπολιτική, Ηρόδοτος*, 2011
- Mazis, Ioannis, *Concertationes Academicae Geopoliticae*, Papazisis, 2015

5. Οι επιπτώσεις των Γεω-κλιματικών μεταβολών στο Γεωπολιτικό Σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου/Ζώνης, με επίκεντρο τον Αρκτικό Ωκεανό, [Α' Μέρος], (3 ώρες), [+1 ώρα για την διανομή θεμάτων τελικών εργασιών για τους σπουδαστές]. [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος]

Σκοπός της σεμιναριακής εφαρμογής [Α' και Β' Μέρος] αποτελεί η ανάδειξη, περιγραφή, ανάλυση και σύνθεση των Γεωπολιτικών επιπτώσεων και Γεωστρατηγικών ανταγωνισμών, συνεπεία των Γεωκλιματικών μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στο Γεωπολιτικό Σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου με επίκεντρο τον Αρκτικό Ωκεανό, υπό το πρίσμα της Σύγχρονης Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης (Μάζης, 2000, Μάζης 2012, και Μάζης 2015).

Περιεχόμενο της σεμιναριακής εφαρμογής αποτελεί, μεταξύ άλλων, η εξέταση της ιστορικής διαδρομής, των γεωπολιτικών δομών και των γεωστρατηγικών ανταγωνισμών στο γεωπολιτικό υποσύστημα του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού, με έμφαση στο Ψυχρό Πόλεμο κατά το υπόδειγμα Strykman. Στο πλαίσιο της ανάλυσης του οικονομικού και πολιτικού γεωπολιτικών πυλώνων του υποσυστήματος, εξετάζεται η λειτουργία των θεσμικών οργάνων των περιφερειακών οργανισμών του εν λόγω υποσυστήματος, καθώς και των επί μέρους εξελίξεων σε νομικό επίπεδο. Επίσης, παρατίθενται το νομικό καθεστώς των ΑΟΖ των περιαρκτικών κρατών και σειρά νομικών διαφορών, διεκδικήσεων και αμφισβητήσεων μεταξύ των περιαρκτικών χωρών και παρακτίων, του Αρκτικού Ωκεανού, χωρών. Τέλος, αναλύεται η προκύπτουσα στρατηγική των Διεθνών Πόλων ισχύος στο πλαίσιο του Δρώντος Γεωπολιτικού Υπερσυστήματος, καθώς και η γεωστρατηγική διάδρασή τους με τα υπάρχοντα τα καθεστώτα Συλλογικής Ασφαλείας.

Πιο συγκεκριμένα προσεγγίζονται κριτικά, τα κάτωθι: Το Γεωπολιτικό υπόδειγμα Strykman και ο Ψυχρός Πόλεμος. Ο ρόλος του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού. Ανάλυση του γεωπολιτικού υποδείγματος Strykman, ως εφαρμοστική από το Δρων Γεωπολιτικό Υπερσύστημα. Ο γεωστρατηγικός ανταγωνισμός NATO και Συμφώνου Βαρσοβίας. Γεω-κλιματική μεταβολή στο γεωπολιτικό υποσύστημα του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού και πλενσιμότητα του Αρκτικού Ωκεανού. Η Βόρειος Διαδρομή και το Βορειοδυτικό Πέρασμα. Παρατηρήσεις, χαρτογραφικές και ποσοτικές απεικονίσεις της περιόδου 1997-2010. Η τήξη των πάγων. Νέες θαλάσσιες διαδρομές, προσβάσιμα κοιτάσματα ενεργειακού μείγματος. Οι μελλοντικές εμπορευματικές ροές και ο εμπορικός ανταγωνισμός στο τρίγωνο Ρωσίας-ΗΠΑ-Καναδά. Φυσικός πλούτος Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού, προσβάσιμα αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Δίκαιο της θάλασσας και γεωπολιτική, το νομικό καθεστώς των ΑΟΖ. Η UNCLOS II- 1982-Montego Bay. Περιφερειακοί διεθνείς οργανισμοί στο γεωπολιτικό σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού, (Σκανδιναβικό Συμβούλιο, Αρκτικό Συμβούλιο). Προκύπτουσες διαφορές μεταξύ α) Καναδά και Δανίας, για την Νήσο Χάνς. β) Μεταξύ Νορβηγίας και Ρωσίας, στην Θάλασσα του Μπάρεντς. γ) Μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ στην

Βερίγγειο Θάλασσα, και δ) μεταξύ Καναδά και ΗΠΑ στην θάλασσα του Μπόφορτ. Ο ρόλος του Αρκτικού Ωκεανού στην σύγχρονη πλανητική γεωστρατηγική σκέψη και οι σύγχρονες τάσεις ανακατανομής ισχύος στο γεωπολιτικό σύμπλοκο του Αρκτικού κύκλου/Ωκεανού. Γεωγραφικά σημεία ειδικής γεωπολιτικής αξίας και εν δυνάμει αξιοποίησή τους. Βερίγγειος Πορθμός: όταν η γεωγραφία ενώνει τους αντιπάλους. Οι διεθνείς γεωστρατηγικοί πόλοι ισχύος, τα υπάρχοντα ή ad hoc δημιουργηθέντα Συλλογικά Συστήματα Συλλογικής Ασφαλείας, οι μελλοντικές πολιτικό-οικονομικές συνεργασίες και γεωστρατηγικοί ανταγωνισμοί στο αναδυόμενο γεωπολιτικό σύμπλοκο Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού.

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Α΄ Μέρος]

1. Το Γεωπολιτικό υπόδειγμα Strykman και ο Ψυχρός Πόλεμος. Ο ρόλος του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού.
2. Γεω-κλιματική μεταβολή στο γεωπολιτικό υποσύστημα του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού και πλευστότητα του Αρκτικού Ωκεανού. Η Βόρειος Διαδρομή και το Βορειοδυτικό Πέρασμα.
3. Νέες θαλάσσιες διαδρομές, προσβάσιμα κοιτάσματα ενεργειακού μείγματος.

6. Οι επιπτώσεις των Γεω-κλιματικών μεταβολών στο Γεωπολιτικό Σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου/Ζώνης, με επίκεντρο τον Αρκτικό Ωκεανό, [Β' Μέρος], (3 ώρες).
[Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος]

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Β΄ Μέρος]

1. Δίκαιο της θάλασσας και γεωπολιτική, το νομικό καθεστώς των ΑΟΖ, περιφερειακοί θεσμοί, (Σκανδιναβικό Συμβούλιο, Αρκτικό Συμβούλιο) στο γεωπολιτικό σύμπλοκο του Αρκτικού Κύκλου/Ωκεανού. Προκύπτουσες διαφορές-αμφισβητήσεις.
2. Ο ρόλος του Αρκτικού Ωκεανού στην σύγχρονη πλανητική γεωστρατηγική σκέψη και οι σύγχρονες τάσεις ανακατανομής ισχύος στο γεωπολιτικό σύμπλοκο του Αρκτικού κύκλου/Ωκεανού.
3. Οι διεθνείς γεωστρατηγικοί πόλοι ισχύος, τα υπάρχοντα ή ad hoc δημιουργηθέντα Συλλογικά Συστήματα Συλλογικής Ασφαλείας, οι μελλοντικές πολιτικό-οικονομικές συνεργασίες και γεωστρατηγικοί ανταγωνισμοί στο αναδυόμενο γεωπολιτικό σύμπλοκο Αρκτικός Κύκλου/Ωκεανού.

Ενδεικτική ελληνόγλωσση βιβλιογραφία:

- Μάζης, Ιωάννης Θ. και Μπαλαφούτα, Βιργινία., *Η γεωπολιτική Πραγματικότητα στο Δίπολο Ελλάδος-Κύπρου. Λύσεις και Άλλοθι*, Παπαζήσης, Αθήνα 2015.
- Μάζης Ιωάννης Θ., *Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής. Το Νεοθετικιστικό Πλαίσιο*, Παπαζήση, Αθήνα, 2013.
- Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη*, Παπαζήση, Αθήνα, 2002.
- Σωτηρόπουλος, Ιωάννης Π., *Η ανάδυση της Ρωσίας από τους πάγους Η κλιματική αλλαγή και οι αρχές της νέας γεωπολιτικής*, *Foreign Affairs*, Hellenic Edition, τεύχος νο 19, Οκτώβριος 2013, σελ.140-163.

- Σωτηρόπουλος, Ιωάννης Π., *Κλιματική Αλλαγή και Αρχές Γεωπολιτικής. Από την «Στρατηγική της Ανασχέσεως» στην «Στρατηγική του Ανασχετικού Ανταγωνισμού».* Η Μετεξέλιξη των Κλασικών Αγγλοσαξονικών Θεωριών Γεωπολιτικής και η Αναδύομενη Διάδοχη Γεωπολιτική Προσέγγιση., *Civitas Gentium*, Τμήμα Τουρκικών Σπουδών και Συγχρόνων Ασιατικών Σπουδών, Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Οκτώβριος 2014, Τομ. 4, νο 1, υπό δημοσίευση.

Ενδεικτική ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

- Kärpälä, Juha and Mikkola, Harri, *The Global Arctic, The Growing Arctic Interests of Russia, China, the United States and the European Union*, FIIA, Briefing Paper 133, The Finnish Institute of International Affairs, August 2013.
- Smith, Lawrence, *The New North. The World in 2050*, Profile Books Limited, London, 2012.

Ενδεικτικές διαδικτυακές πηγές

- Geophysical Research Letters, Online Journal, American Geophysical Union, [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1002/\(ISSN\)1944-8007](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1002/(ISSN)1944-8007).
- http://www.geo-mazis.gr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1.

7. Γεωπολιτική και Κεντρική Ασία. Ο Γεωπολιτικός Παράγων της Ενέργειας, [Α', Β' και Γ' Μέρος]. Η διαχρονική γεωπολιτική σημασία του συστήματος της Κεντρικής Ασίας. The Great Game και η σοβιετική περίοδος [Α' Μέρος], (3 ώρες). [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος]

Σκοπός της σεμιναριακής εφαρμογής [Α', Β' και Γ' Μέρος] αποτελεί η ανάδειξη, περιγραφή, ανάλυση και σύνθεση της Γεωπολιτικής Δυναμικής των Ενεργειακών Οδών στο Γεωπολιτικό Υποσύστημα της Κεντρικής Ασίας υπό το πρίσμα της Σύγχρονης Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης (Μάζης, 2000, Μάζης 2012, και Μάζης 2015).

Περιεχόμενο της σεμιναριακής εφαρμογής αποτελεί, μεταξύ άλλων, η εξέταση της ιστορικής εξέλιξης, της φύσης, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των δομών του γεωπολιτικού υποσυστήματος της ΚΑ, καθώς επίσης, και της λειτουργίας των θεσμών των επιμέρους κρατών της ΚΑ, συνοπτικώς. Τέλος, εξετάζεται η διεθνής στρατηγική επιρροή των Διεθνών Πόλων ισχύος και επιρροής του Διεθνούς Δρώντος Υπερσυστήματος, και ο ρόλος της στην διαμόρφωση της θέσεως του υποσυστήματος της ΚΑ.

Πιο συγκεκριμένα προσεγγίζονται κριτικά, τα κάτωθι: The Great Game. Γεωπολιτική αναδρομή του ιστορικού ανταγωνισμού μεταξύ Ρώσικης Αυτοκρατορίας- Βρετανικής Αυτοκρατορίας, 1813-1907. Γεωπολιτική σημασία του συστήματος της Κεντρικής Ασίας. Συσχετισμός του Great Game με γεωπολιτική θεωρία του Mackinder και την εξέλιξή της, αυτή του Spykman. Η Βρετανική αυτοκρατορία και το NATO ως ιστορικά

αναχώματα της καθόδου της Ηπειρωτικής δυνάμεως στα θερμά ύδατα. Σοβιετική εξουσία και επιρροή στην Κεντρική Ασία. Η λειτουργία των ΣΣΔ της Κεντρικής Ασίας, ως τμήμα της Σοβιετικής Ενώσεως. Η υπόθεση του Ισλάμ. Προφίλ κρατών και σύντομη ιστορική αναδρομή. Συνοπτική παρουσίαση των 5 σύγχρονων κρατών της Κεντρικής Ασίας. Ενεργειακά αποθέματα της Κεντρικής Ασίας. (Καζαχ/κσάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν). Υπάρχοντα ενεργειακά δίκτυα στην Κεντρική Ασία. (Καζαχ/κσάν, Τουρκμενιστάν, Ουζμπεκιστάν). Μελλοντικοί σχεδιασμοί δικτύων μεταφοράς ενεργειακού μείγματος στην Κεντρική Ασία. Η δυναμική της ενέργειας στην Κεντρική Ασία. Μετά-σοβιετική πραγματικότητα στην Κεντρική Ασία. Η λειτουργία των ανεξαρτήτων κρατών της Κεντρικής Ασίας, στην μετά-σοβιετική εποχή. Ανταγωνισμός Ρωσίας-Κίνας-Δυτικής Κοινότητας, (ΗΠΑ), στην Κεντρική Ασία. Ανάδειξη και σύνθεση των γεωπολιτικών δυναμικών της Κεντρικής Ασίας, επί του γεωπολιτικού παράγοντος της ενέργειας.

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Α΄ Μέρος]

- 1.The Great Game.
- 2.Γεωπολιτική σημασία του συστήματος της Κεντρικής Ασίας.
- 3.Σοβιετική εξουσία και επιρροή στην Κεντρική Ασία.

8. Η Γεωπολιτική Δυναμική των Ενεργειακών Οδών στο Υποσύστημα της Κεντρικής Ασίας [Β' Μέρος], (3 ώρες). [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος].

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Β΄ Μέρος]

- 1.Προφίλ κρατών και σύντομη ιστορική αναδρομή.
- 2,Ενεργειακά αποθέματα της Κεντρικής Ασίας.
- 3.Υπάρχοντα ενεργειακά δίκτυα στην Κεντρική Ασία.
- 4.Μελλοντικοί σχεδιασμοί δικτύων μεταφοράς ενεργειακού μείγματος στην Κεντρική Ασία.

9. Ανταγωνισμός Ρωσίας-Κίνας-Δυτικής Κοινότητας, (ΗΠΑ), στην Κεντρική Ασία [Γ΄ Μέρος], (3 ώρες). [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Ιωάννης Π. Σωτηρόπουλος].

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Γ΄ Μέρος]

- 1.Μετά-σοβιετική πραγματικότητα στην Κεντρική Ασία.
- 2.Ανταγωνισμός Ρωσίας-Κίνας-Δυτικής Κοινότητας, (ΗΠΑ), στην Κεντρική Ασία.
- 3.Ανακεφαλαίωση-Γενικά συμπεράσματα.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Cooley, Alexander., *Great Games, Local Rules: The New Great Power Contest in Central Asia*, Oxford University Press, New York, 2012.
- Cummings, Sally N., *Understanding Central Asia: Politics and Contested Transformations*, Routledge, New York, 2012.
- Grousset, René., (Professor), *The Empire of the Steppes: A History of Central Asia*, Rutgers University Press, New Brunswick, NJ, 1970.

- Μάζης, Ιωάννης., *Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία*, Λιβάνης, Αθήνα, 2008.
- Roy, Olivier, *The New Central Asia: Geopolitics and the Creation of Nations*, B.Tauris, London, 2007.
- Smith, Dianne, L., *Central Asia: A New Great Game?: Strategic Studies Institute, CreateSpace Independent Publishing Platform*, 2013.
- Sotiropoulos, Ioannis, P., *The International Relations Parameter as Fundamental Reason for the Soviet Defeat in Afghanistan*, Scientific Library, Scientific Series: Political and Defense Issues, Defense Analyses Institute (DAI), Athens, 2006.

10. Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση του Σιιτικού Άξονα (Ιράν-Συρία-Χεζμπολά), (1979-2002), [Α΄ Μέρος], και (2003-2015), [Β΄ Μέρος]. Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση του Σιιτικού Άξονα (Ιράν-Συρία-Χεζμπολά), (1979-2002), [Α΄ Μέρος], (3 ώρες). [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Μιχαήλ Σαρλής].

Σκοπός της σεμιναριακής εφαρμογής [Α΄ και Β΄ Μέρος], αποτελεί η ανάδειξη, η περιγραφή και η ανάλυση των δομών, των επιρροών, της εξέλιξης και της γεωστρατηγικής δυναμικής του Σιιτικού Άξονα (Ιράν-Συρία-Χεζμπολά) εντός του συστήματος της Μέσης Ανατολής, υπό το πρίσμα της Σύγχρονης Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης.

Περιεχόμενο της σεμιναριακής εφαρμογής αποτελεί η περιγραφή και γεωπολιτική ανάλυση α) της διαδικασίας σχηματισμού του Σιιτικού Άξονα, β) της ιστορικής, γεωγραφικής και δομικής εξέλιξης του και γ) της γεωστρατηγικής επιρροής και δυναμικής του στο σύστημα της Μέσης Ανατολής. Ακόμη, θα αναλυθούν οι ενέργειες των υπερσυστημικών και συστημικών δρώντων σε σχέση με την εξέλιξη και τη δυναμική του Σιιτικού Άξονα.

Ειδικότερα, περιγράφονται και αναλύονται, μεταξύ άλλων, τα εξής θέματα:

Η Ιρανική Επανάσταση και το σύστημα της Μέσης Ανατολής. Η ισλαμοποίηση της εξωτερικής πολιτικής του Ιράν και ο γεωστρατηγικός ρεαλισμός της Συρίας. Περιγραφή του μεσανατολικού συστήματος και της αναδιάταξης των περιφερειακών συμμαχιών. **Οι δύο φάσεις σχηματισμού του Σιιτικού Άξονα (1979-1982).** Η Συρία μετά το Καμπ Ντέιβιντ, ο πόλεμος Ιράκ-Ιράν και η επέμβαση του Ισραήλ στον Λίβανο. Η ενίσχυση της στρατηγικής σχέσης Ιράν-Συρίας και ο Λίβανος. **Η επέκταση και η γεωστρατηγική εφαρμογή του Σιιτικού Άξονα στον Λίβανο (1982-2002).** Το στρατηγικό βάθος του Λιβάνου και ο ισλαμικός милитаризм της Χεζμπολά. Το μεταψυχροπολεμικό γεωπολιτικό τοπίο, ο αναπροσανατολισμός Συρίας-Ιράν και η διπλή διάσταση της Χεζμπολά (ισλαμικός милитаризм και πολιτικός πραγματισμός). **Ο πόλεμος στο Ιράκ και ο νέος μετασχηματισμός του συστήματος (2003).** Η αναβάθμιση του Ιράν, ο περιορισμός της Συρίας και η ρευστότητα του Λιβάνου (2003-2005). Ανάλυση της αύξησης της ιρανικής επιρροής στο μετα-μπααθικό Ιράκ και της υποχώρησης του

καθεστώτος Άσαντ στον Λίβανο. **Η γεωστρατηγική εξέλιξη του Σιιτικού Άξονα στο Ιράκ και τον Λίβανο (2005-2010).** Το Ιράν και η ανάδυση των Σιιτικών πολιτοφυλακών στο Ιράκ. Ο πόλεμος Χεζμπολά-Ισραήλ και η νέα ενδοϊσλαμική κρίση του Λιβάνου. **Η συριακή κρίση, ο Σιιτικός Άξονας και ο ανταγωνισμός Ιράν-Σαουδικής Αραβίας-Τουρκίας (2011-2015).** Εξετάζονται οι περιπτώσεις του ενδοϊσλαμικού ανταγωνισμού σε Συρία, Ιράκ, Λίβανο, Υεμένη.

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Α΄ Μέρος]

1. Η Ιρανική Επανάσταση και το σύστημα της Μέσης Ανατολής: η ισλαμοποίηση της εξωτερικής πολιτικής του Ιράν και ο γεωστρατηγικός ρεαλισμός της Συρίας.
2. Οι δύο φάσεις σχηματισμού του Σιιτικού Άξονα: α. η Συρία μετά το Καμπ Ντέιβιντ, ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ (1979-1981). β. η επέμβαση του Ισραήλ στον Λίβανο (1982).
3. Η επέκταση και γεωστρατηγική εφαρμογή του Σιιτικού Άξονα στον Λίβανο (1982-2002): το στρατηγικό βάθος του Λιβάνου και η περίπτωση της Χεζμπολά.

11. Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση του Σιιτικού Άξονα (Ιράν-Συρία-Χεζμπολά), (2003-2015), [Β΄ Μέρος], (3 ώρες). [Υπεύθυνος: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης], [Διαλέκτης: Υπ. Διδ. Μιχαήλ Σαρλής].

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), [Β΄ Μέρος]

1. Ο πόλεμος στο Ιράκ και ο νέος μετασχηματισμός του συστήματος: η αναβάθμιση του Ιράν, ο περιορισμός της Συρίας και η ρευστότητα του Λιβάνου (2003-2005).
2. Η γεωστρατηγική εξέλιξη του Σιιτικού Άξονα σε Ιράκ και Λίβανο (2005-2010): πεδία ενδοϊσλαμικού ανταγωνισμού/ο β΄ πόλεμος του Λιβάνου/η ιρανική επιρροή.
3. Η συριακή κρίση, ο Σιιτικός Άξονας και ο ανταγωνισμός Ιράν-Σαουδικής Αραβίας-Τουρκίας (2011-2015): οι περιπτώσεις Συρίας, Ιράκ, Λιβάνου, Υεμένης.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Κεπέλ Ζιλ, *Τζιχάντ: ο Ιερός Πόλεμος*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2001.
- Μάζης Θ. Ιωάννης, *Η Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στη Μέση Ανατολή*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2012.
- Μάζης Θ. Ιωάννης, *Η Γεωπολιτική της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία*, Λιβάνης, Αθήνα, 2008.
- Μάζης Θ. Ιωάννης & Σαρλής Μιχαήλ, Οι γεωστρατηγικοί ενδοϊσλαμικοί ανταγωνισμοί στο σύστημα Συρίας-Λιβάνου, *Foreign Affairs Hellenic Edition*, Μάρτιος 2014, σσ. 118-135.
- Χέρτζογκ Χάιμ, *Οι Αραβοϊσραηλινοί Πόλεμοι: η αραβοϊσραηλινή διένεξη από το 1948 μέχρι σήμερα*, Λιναίος, Αθήνα, 2011.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Hinnebusch Raymond & Ehtesshami Anushiravan, *The Foreign Policies of Middle East States*, 2nd Edition, Lynne Rienner, Boulder Co., 2014.
- Mazis Th. Ioannis, *Dissertationes Academicae Geopoliticae*, Editions Papazissi, Athenes, 2015.

- Nasr Vali, *The Shia Revival: How Conflicts within Islam Will Shape the Future*, Norton & Co, New York, 2007.
 - Norton Richard Augustus, *Hezbollah: a Short History*, Princeton University Press, Princeton, 2014.
 - Seal Patrick, *Asad, The Struggle for the Middle East*, University of California Press, Berkeley, 1990.
-

12. Η Υπόθεση του Ισραηλο-Παλαιστινιακού Ζητήματος ως καταλύτου ανακατανομής ισχύος στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο, (3 ώρες).
[Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης και Υπ. Διδ. Μιχαήλ Σαρλής]

13. ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ [ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ]

α) Η βαθμολόγηση των εργασιών (ποσοστό συμμετοχής στην διαμόρφωση της τελικής βαθμολογίας), προστιθεμένου του βαθμού των γραπτών εξετάσεων και εξαγομένου του μέσου όρου αυτών θα ανακοινούται στους ενδιαφερομένους ως τελική βαθμολογία του μαθήματος.

β) Ο προσδιορισμός του ποσοστού συμμετοχής της εργασίας ανακοινούται στους σπουδαστές από τους διδάσκοντες ενός εκάστου των μαθημάτων. Πάντως το εύρος του ποσοστού αυτού ορίζεται μεταξύ 30%-40% κατά την κρίση του υπευθύνου του μαθήματος.